

Tiltott terület

Egy készülő regény bevezető fejezete

Nádas Péternek

nyárvégi napon érkeztem Tófalva vasútállomására, egy hónappal azután, hogy a nyaraló közelében lévő szünidei táborunk utolsó délutánján helytörténeti óráinkat vezető adjunktusunk néhányunkkal sétára indult a régi villasorban

az egyik épületen zöld neonfényben világított

NAPFÉNY PANZIÓ

a falon repedés. A sérült vakolat alatt bevéssett betűkkel

Rózsa Villa – 1924

adjunktusunk hosszan nézte a két feliratot

látják, mondta, máris kérdések. Mit jelenthet a régi felirat? Ki lehetett Rózsa?

Mi tartozik hozzá a ház százéves történetéhez? Kik építették, ki volt a névadó tulajdonos? Mi történt velük? Mi a környezet múltja? Tények... adatok... mint egy család történetében

előkaptam a mobilomat, lefotóztam a házfalat

ki lehetett Rózsa? Miért kapta a villa az ő nevét, ismételte felém fordulva

tartott különórákat az önként jelentkezőknek. Nem jegyezte meg a neveinket,

ő adott neveket. Engem Fürkészőnek hívott

már nem a házfalat, engem figyelt. Készítettem róla így egy fotót. Nem zavarta

száz év, Fürkésző, magának való téma

hazatérve megnéztem az interneten Tófalva adatait. Lakosságlétszám száz éve. Gazdálkodási körülmények. Néhány műemléképület. Hősi halottak emlékműve az első világháború elesettjeiről. Fotókon egykori patika, postaépület. Két vendéglő

konzultáltam az adjunktusunkkal: a ház történetét választanám szakdolgozatomnak

engem hívott Fürkészőnek, de ő kutatta a gondolataimat

az anyaggyűjtés kulimunka, mondta, minden apróság fontos, egykori újságok, hírek a dátumok mögött, családfák, a földhivatal adatai, iparosok, nyaralók, társadalmi megoszlás, a tágabb történelmi események következményei, kik voltak a későbbi háztulajdonosok, kik látogatják ma a panziót, sorsok vannak az adatok mögött, nincs tiltott terület, emelte fel a hangját, minden jelen a múltból születik

ajánlott néhány helytörténeti tanulmányt

elmondtam tervemet apámnak

a szakdolgozatom Tófalva, Posta utca 21. története. Van némi megtakarított pénzem. Leutaznék egy hétre, kutatómunkára

mennyi kiegészítésre van szükséged?

felhívtam a Napfény Panziót

minden szobánk le van foglalva arra a hétre, mondta a hangjából ítélve fiatal recepciós, várjon... várjon... találtam, a 3-as szobánk augusztus tizenhatodika és huszonharmadika között szabad, de huszonharmadikán már egy törzsvendégünk számára foglalt

a késő délutáni vonattal érkeztem. Emlékeztem az árnyas villasorhoz vezető útra

a panzió neonfénye messziről világított

a házfal repedése eltűnt, a friss vakolat eltüntette a Rózsa Villa – 1924 feliratot

a nálam nem sokkal idősebb recepciós egyeztetette a foglalás adatait, átadta a 3-as szoba kulcsát, megmutatta az étkezőhelyiséget

a hallban fikusz. Filodendron. Cserepes virágok. Két műpálma között asztalkán üveglappal fedett gyűjtemény. Régi karórák. Tálkák. Porcelánfigurák. Régi vasaló. Cigarettdoboz. Fotók. Az egyikén három fiatalember térdig a tó vizében, nyakig érő fürdődresszben. Egy teniszlabda. Fotón húsz év körüli fiatalasszony kerekeskút előtt. Mindegyik alatt kis cédulákon dátumok. Oldalt nagyobb tölgyfa doboz Naplók, Levelek felirattal

nem szabad a kutatómunkában a véletlenre hagyatkozni, hajtogatta adjunktusunk, a tények, a tények fontosak, habár néha a véletlen a legjobb segítő, tette hozzá cinkos mosollyal

kihasználtam, hogy a recepciós az érkező vendégekkel foglalatoskodik, fotókat készítettem a tárgyakról

vártam, amíg kiüresedik a hall

honnan való ez a gyűjtemény? kérdeztem

így adta át az előző tulajdonos, valaki valamikor összegyűjtötte ki? mikor?

nem tudom. Az előző recepciós sem tudta, az ő elődje sem, akinél érdeklődött... a megelőző sem. Mindenki csak hallott róla... a megelőzőtől...

kölcsönkérném a tölgyfa ládikát néhány napra

tiltott... ez a rendelkezés

még üres volt a hall

bankjegyet csúsztattam a pultjára

azonnal utánanyúlt

előkeresett egy kulcsot. Felnyitotta az üveglapot. Kiemelte a dobozt.

Feljegyezte a nevemet és a dátumot

aláírtam

a 3-as szobában kicsomagoltam. A dobozt az íróasztalra helyeztem

a vacsoraasztaloknál egyetlen szabad hely volt, egy ötven körüli férfi mellett bemutatkoztunk

pihenőben? kérdezte

munkában

először van itt?

először

én régóta... alkalmas hely a munkára

elővett egy füzetet. Jegyzetelt

nem kérdeztem, mivel foglalatoskodik, min dolgozik, ez is hozzátartozik a feladataimhoz, de első alkalommal nem akartam ezzel kezdeni az ismerkedést

a szobám melletti 2-esben lakott
az ajtónál elköszöntünk
üldögéltem néhány percig az erkélyen
esteledett
a park sétányán megjelent a szomszédom
a ház közelében álló öreg gesztenyefa ágai messzire nyúltak. Alatta kőpad
leült. Várt. Jegyzetel
visszamentem a szobába. Felkapcsoltam az asztali kislámpát
felnyitottam a ládikót

a vacsoránál asztalomhoz ült egy új vendég. Fiatalember. Bemutatkozott. Néhány
szót váltottunk. A tekintetében érdeklődést láttam, mikor megemlítettem, hogy
a panzió munkára alkalmas hely, dolgozom, ő is, felelte

a szobám ajtajáig kísért

esti sétámat az öreg gesztenyefa alatti kőpadon fejeztem be. Láttam, hogy
a szobájában csak az asztali lámpa világított

a tó felől pára terjedt

a sötétségben elképzeltem, ki mindenki üldögélhetett itt a kőpadon, nincs ar-
cuk, testük van, mégis megkülönbözteti őket a képzeletem, sétálnak a parkban,
szobáikba térve viszik a sorsukat, velük álmodom, az új szomszédom is közöttük
van, a kislámpája fényénél dolgozik, a kiadóm igazgatója régi jó barátom, ő ajánlot-
ta munkára évekkal ezelőtt a panziót, négy szerkesztővel dolgozik, filozófia, törté-
nelem, biológia, művészetek, az íróasztala mögötti falra fehér kartonlapot erősített,
fekete filctollal felírta, „s minden tudásban kerestem egyre új tudást – (Füst Milán)”,
nyáron fekete pólóban, télen pulóverben, mindig kopott farmerjában járt, gimna-
zista időink óta jó barátok voltunk, már akkor is egy ilyen kiadóról álmodozott

volt egy játékunk

ha nem találtunk választ valamelyik kérdésünkre, újabb kérdést tettünk fel

ha kérdezett, nem válaszoltam, én tettem fel újabb kérdést

kérdezett

kérdeztem

kérdezett

kérdeztem

akkor hagytuk abba, amikor így sem találtunk választ az eredeti kérdésünkre
elmondtam a játékunkat apámnak

ennyire jutottunk mi is, felelte

akkoriban jött meg Párizsból egy biológiai konferenciáról. A téma: Mi az élet?

Mi az emberi természet? Ő volt az egyik előadó

ti is csak kérdeztetek?

kerestünk válaszokat, mondta

mi volt?

nincsenek mindenkire egyformán érvényes válaszok... sok milliárd ember...
sok milliárd természet... ennyi a tudásunk. Minden élet, minden természet
más... sok milliárd meghatározásra, más szótárakra volna szükség... hitelesekre

az egyetemi diplomamunkámat annak szenteltem, hogy a szavak hitelveszté-
sének korában talán a képek kifejezőeszközeit érdemes előhívni. Később írtam
erről tanulmányokat. Angol folyóiratokban is megjelentek

volt egy halom jegyzetem arról, hogy az elkoptatott, lepusztított szavak helyett miért fordulok a képek sugallataihoz, de a probléma az, jegyeztem fel, hogy azt is szavakkal tudom kifejezni

dossziéba gyűjtöttem a feljegyzéseimet. Felírtam rá a tervezett címet: *Néhány kép az emberi természetről*

munkába kezdtem

az Előszóban azt igyekeztem kifejtetni, hogy a verbális eszközök nem feltétlenül a leghitelesebb kifejezői a lélekhullámzásoknak, az érzéskavargásoknak, a szavak korlátozottan tudják kifejezni azt, ami túl van a kimondhatón, vannak idők, voltak és lesznek, amikor meggyalázzák a nyelvet, a valóság meghamisítására használják uralmi érdekből, s ezeket a legszélesebb körben terjedő szavakat üvöltve, nemegyszer boldogan követik a tömegek, ilyenkor az értelem a füstbe száll, a szellem törekvéseit eltiporják a kreatúrák és klienseik

tetszett az *Előszó* a barátomnak. Az angol folyóirat szerkesztőjének is, aki már több írásomat közölte

nekiláttam a gondolataim demonstrálására alkalmas képek kiválogatásának. Albumaim két polcot foglaltak el. Valamennyit újra végiglapoztam. Fáradságos munka, de kedvelem. Hetekig válogattam. Tíz kép maradt. Végül négyet választottam

azokban a napokban vettem híriül, hogy a londoni Tate Galériában néhány ritkán látható Claude Monet-festményt állítottak ki. Nekivágtam az utazásnak a múzeumlátogatásokra tartalékolt pénzemből

sokáig figyeltem a tülekedő látogatók között a Westminster-palotát ábrázoló festményt

a különböző árnyalatú sárgák, kékek rétegei fénytakarót húztak az építményre, mintha a palota ott sem lett volna, csak a képzete

hátráltam

találtam egy padkát

távrolról minden árnyalatot jobban láttam, aztán behunytam a szemem szokásom szerint, sötétben jól működnek az érzékeim, működtetik a képzeletemet, megjelentek előttem a láthatón túli mozgások, formát kaptak a palotának a fény izzásában párálló falain túl a padsorokban ülő hajdani lordok, bárók, földesurak, miniszterek, tábornokok, közöttük az árulók, cselszövők, még a közeli verpadok fekete csuklyás hóhérai is, a lehullott koronák, az ünnepektől új megkoronázottak, felszámolva az időt, egységben az egykori, a régmúlt, a közelmúlt, a jelen és a várható jövő nem különböző alakjai, mintha nemcsak a Westminster-palota szereplői, de az épülethez hasonló vagy éppen különböző parlamentek szereplői is ott üldögéltek, felugráltak, ágáltak, sunyítottak volna örökös folytonosságban

fel kellett nyitnom a szemem, mert miközben mindennek részese voltam, mintha be tudtam volna lépni a festménybe, úgy éreztem, engem is figyel valaki felálltam

határozott léptekkel közeledett. A tekintete magabiztos volt. Meghajolt, nevémen szólított. Átnyújtotta a névjegyét. Az egyik ismert művészeti kiadó szerkesztője volt

honnán ismeri a nevemet?

olvastam a folyóiratokban megjelent tanulmányait. Fotója is volt mellettük azokon még nem volt szakállam

ezért haboztam, de ahogyan lehunytt szemmel is mintha a festményt figyelte volna, kétségtelen volt az azonosság

választékos szavakkal dicsérte a tanulmányomat. Meghívott egy italra üldögéltünk a közeli teraszon

igen, igen, mondta, egyetértetek, a képek szavai sokszor valóban többet fejeznek ki, mint a szavak képei, a nyelv, folytatta, elveszítette az értékeit, nem új jelenség, de a huszadik századi diktatúrák megfertőzték a nyelvet, egyetértetek a gondolataival, jelentette ki, whiskyt rendelt, ivott, ha nem veszi rossz néven, hajolt hozzám, mintha titkot árulna el, azért volna két pont, amivel kiegészíteném, a nagy költők például rátalálnak a valóság nyelvére, sorolt néhány nevet bizonyítékul

bólintottam

szerencsés vagyok, gondoltam, hogy összetalálkoztam ezzel a fickóval mi a második pont? kérdeztem

ebben bizonytalan vagyok, mondta, ivott néhány kortyot, a szellem eróziója ellen lehet-e valamit tenni... ennek a kifejtése...

hangot váltott

most min dolgozik? kérdezte

úgy éreztem, elmondhatom, az emberi természet változatai, mire vagyunk képesek... néhány festmény elemzésével... képek alapján

a természet... igen... igen, a természet, mondta óvatosan... időszerű téma kiürítette a poharát

újabb italt rendelt

a természet... kezdte újra... vannak terveink... időszerű nem nézett rám. Akadozva beszélt

tervezünk egy sorozatot... nyolc-tizenkét éveseknek a természet szépségeiről... persze ragaszkodunk a klasszikusok festményeihez... Monet Tavirózsa képe... van Gogh Napraforgója... a víz is téma... például híres képek a Trevikútról... felkelti a fiatalok képzeletét a természet szépségei iránt. Kis szövegek... a piac igényli a játékos megoldásokat... leporellósorozatra gondolunk... értő, színvonalas szövegekkel

újra ivott

előrehajolt

mit szólna hozzá, ha szerződést ajánlanánk?

a tekintete veszített a magabiztosságából

erősen markolta a poharát

másik ember ült előttem

találkoztam nemegyszer azzal, hogy mire szoríthatnak a körülmények, miképpen formálják át a gondolatvilágot, miképpen ostromolják a személyiséget, de ilyen gyorsan még nem voltam tanúja. Percek alatt

mit szólna hozzá? kérdezte szinte elnézően, megértésre vágyva... kis szövegek... színvonal... fiataloknak

úgy éreztem, ezért szólított meg, minden, amit eddig mondott, csak ráhangolás volt

más elképzeléseim vannak, mondtam

értem... igen... igen... tekintettel kell lennünk a piac követelményeire, mondta szinte elnézést kérően, kényszerűségek... a kiadónknak más hagyományai vannak... a támogatások csökkennek, megváltozott a világ... nem a régi a keres-

let... nagyon szűk réteget érdekelnek a korábbi kiadványaink... drágább a papír... napról napra magasabbak a nyomdaköltségek... világjelenség... szép feladatot ajánlanánk... gyerekeknek... a szépségekről... a fotóját is közölnénk... forogna a neve... szerény előleget is...

most vigyázz, gondoltam, egy lehetsz azokkal, akikkel sohasem akartál azonosulni

szép lehetőségek vannak, próbálkozott. Bizonyára ismeri a riói Krisztus-szobrot. A világ csodái között a helye. Kilencven méter magasságból a hegytetőről széttárt karral végigtekint a világon, az emberiségen, nyugalmat, békét hirdet... van egy fotósorozatunk... leporellóra kívánkozik... felkelti a fiatalok érzéseit

bennem más képzetet kelt a szobor, mondtam. A tehetetlenül széttárt karokban lemondást érzek, mintha a mozdulat, a tekintet is azt üzenné, én vállaltam, amire képes voltam, a többi a ti dolgotok, emberek

újra változtak az arcvonásai, úgy nézett rám, mint amikor a galériában megszólított

nem engedte, hogy én fizessem az italomat

van egy harmadik pont is, amit nem említettem, ha a képekben bízunk inkább, mint a szavakban, azt mivel tudjuk bárki tudtára adni szavak nélkül, mondta

cinkosan elmosolyodott

biztos vagyok benne, hogy a kísérszövegekbe be tudná csempészni az illúziók nélküli valóságot... a gyerekeknek... maradjon benne a szívéükben

elkísért a cinkos mosolya

hazatérve megnéztem az interneten a riói Krisztus-szobrot, aztán hozzálátam a munkámhoz. Az első kiválasztott kép Goya *Március harmadika* című festménye. Másolatát az asztalomra helyeztem. A hatalom elleni 1808-as madridi felkelők kivégzése

órákig figyeltem

néha felálltam. Vízet ittam. Visszaültem

fal előtt az áldozatok, négyen az újabb sortűzre várók lábainál már holtan, középen lobogó fehér ingben széttárt kar, a lázadás vezetője szembenéz a puska-csővekkal, mintha kiáltana a katonáknak, azok négyen teljes menetfelszerelésben, szabályzat szerint kissé előredöntött felsőtest, a puskatus a jobb vállgödörbe szorítva, a jobb kéz mutatóujja az elsütőbillentyűn, áldozatok és parancsvégrehajtók, élet és halál együtt, melyik oldalra képzeljem magam, hogy tovább juszak, töprengtem, próbáltam elképzelni, mit érezhetnek a puska-csővekkal még szembenézők, az újabb sortűzre kész katonák, mit kiálthat feljűk a széttárt karú fehér inges, ha éreznek egyáltalán valamit a fal előtt állók a rettegésen, a katonák a tevékenységükhöz tartozó figyelmen kívül

mire képes az ember?

mi vezette a felkelőket, miért lázadtak, volt-e családjuk, tudják-e a parancsvégrehajtók, hogy milyen hatalmat szolgálnak

Napóleon a spanyol trónra ültette testvérét. Az angolok a portugálokkal csatározta. Ütközetek a tengeren. Svédok, finnek az oroszok ellen védekeznek. Holtak. Tömegsírok. Börtönök. Száműzetések. Trónfosztások

a festményen a színek rétegeiből kevert fény a puskacsövekből sugárzott az áldozatokra, a kép a szavaknál hitelesebb, gondoltam, együtt mutatja az örök hódítókat, az örök lázadókat, az örök áldozatokat, gondoltam, nem hagyott nyugodni a kérdés, mit kiálthatott a fehér inges széttárt karú középen álló

azon az éjszakán álomban tó partján álltam. A szelíd hullámszásban vízirózsák lángoltak, közöttük halottak, katonák, holtukban is fegyvert szorítva, arc-talanul az áldozataik, egyikük fehér ingben, széttárt karral, a londoni szerkesztő a parton állt, integetett, beugrott a vízirózsák, a halottak közé, a széttárt karú fehér inges kőszobor volt, a magasba emelkedett, egyre magasabbra, megszólalt felriadtam

be tudtam hatolni a képbe, gondoltam, s ettől megnyugodtam

még napokig dolgoztam az első fejezeten. A szöveget átküldtem a barátomnak a kiadóba

másnap telefonált

gyere át, várlak

a szokásos fekete póló, farmer, sportcipő

leültem az íróasztalával szemben a karosszékbe

csengett a telefonja

kikapcsolta

elolvastam... mondd, ez így marad?

mi?

ez az egész?

miféle egész?

benne voltunk a játékunkban

újra csengett a telefonja, újra kikapcsolta

így marad? kérdezte

mi?

amit a képről írsz, folytatólagos?

mit gondolsz? kérdeztem

nem csak Madridban?

vállalod?

így megy minden nap, mondta, mikor újra jelzett a mobilja

az egyik szerkesztőnk, mondta, figyelj, kihangosította a beszélgetést

a felkért történész nem vállalja, jelentette a szerkesztő

elfoglaltság? kérdezte a barátom

nem hiszem... azt mondta, a tudománynak legalább húsz évre, de néha még több időre van szüksége, hogy értelmezzen egy korszakot

igaz lehet, de van listád?

van

keress tovább... találj másikat

kikapcsolt

játszottunk tovább

szerinted meddig leszünk benne? kérdezte

miben?

hol tartunk, előtte vagy utána?

nem azt mondtad, hogy folytatólagos?

szerinted előre vagy vissza?
szerinted?
előbb kellett volna felismerni
amikor voltak még szavak?
minden romokban?
ha magad mögé nézel?
te hiszel benne?
miben?
hogyan van még, aki visszanéz és lát
és akkor látja a jövőt is?
megírod?
megírom
rábólintott, hogy nem kérdeztem, hanem kijelentettem, a szabályaink szerint
ez azt jelentette, hogy a játékból elég
csengett a mobilja. Kinyomta
dolgozunk egy kötetben, kezdte megfontoltan. Öt tanulmány öt területről.
Filozófia, történettudomány, biológia, művészetek
mély lélegzetet vett
az ötödik a háborúk. A tervezett cím: *Miben élünk, mire képes az ember?* Ha
folytatod, amit átküldtél, tiéd lesz a művészetek fejezet. Utána csinálunk külföldi
szerzőkkel egy könyvet ugyanerről. Megvannak a bevezető első szavai
a felfeliratra mutattam
mást találtam
elővett az asztalról egy lapot, olvasta, oda a frissességünk, odavannak az esz-
ményeink, romokban a világegyetem, nincs mit mondani, ami még legalább
megmaradna a szívekben
kicsit átformáltad a jó öreg Samuel szavait
ma már ő is ilyesmit írna
beszámoltam a londoni szerkesztővel való találkozásomról
széttárta a karját
divattémák... elárasztják a piacot, de érthető. Két pályázatunkat már vissza-
dobták. Minden héten írunk egy újabbat
példányszám? kérdeztem
amennyire a pénzünkből futja... egy olvasó is olvasó
leemelt a polcáról egy megtépzott borítójú füzetet
Hitler már üvöltött. De ezek a szerzők más nyelven beszéltek
a *Szép szó* ezerkilencszázharminchatból... mit gondolsz, hányan olvasták? de
kiadták... megvolt... megvan... palackposta
jelzett a mobilja
na ugye mondtam... köszönöm... vannak még vállalkozók
a szerkesztőm, fordult felém, talált egy kitűnő történészt, aki vállalta a tanul-
mányt
elmondom, a Goya-festmény után milyen képeket választottam
nem érdekel... a te dolgod. Csak arra ügyelj, hogy az egész szöveg maradjon
meg nyolcvan-százezer karakter körül
határidő?
te tudod

jelzett a mobilja
kikapcsolta
nyílt az ajtó. Kopogtatás nélkül rontott be egy természetes fickó, csak búcsúzni
jöttem, kiáltotta, aláírtam a szerződést, keresek valami nyugalmas helyet és hozzákezek
a barátommal egymásra néztünk
bólintott
Tófalva, mondta, Napfény Panzió, elfogadható árak, remek búvóhely a munkára
kivette az asztalfiókjából a panzió reklámkártyáját
köszönöm, vette át a férfi, intett, kiviharzott
most jött a frontról, mondta a barátom, látta a romokat, a menekülőket, a tömegsírokat. Tényfeltáró újságíró... pontosabban létezőkövető, ő írja a háborúfejezetet. Két repeszt operáltak ki a bal karjából
búcsúztam
várj... hogy is mondtad a londoniról? Leporelló a fiataloknak? Nem rossz ötlet. Kivett a fiókjából egy kis szétnyitható sorozatot
nézd... ez is leporelló... nagyon régen kaptam... valakitől, aki visszatért onnan... talán kiadom egyszer... fiataloknak
a következő napokban megírtam a Goya-kép végső szövegét. Felhívtam a tófalvai panziót. Az idős recepciós már az első szavamra megismerte a hangomat, várjuk a művész urat, így szólított. Ezúttal fiatal hangú recepciós vette a szobafoglalást
még szabad a 2-es szoba, mondta
az esti vonattal érkeztem. Átvettem a szobakulcsot, kirakodtam. A vacsoránál néhány szót váltottam az asztaltársammal, utána szokásos sétámra indultam a parkban. Mindig az öreg gesztenyefa alatt a kőpad volt a pihenőhely már a sötétben
mikor a kiadóban a barátomtól búcsúztam, élem terítette asztalán a régi leporellót
a borítón: *K2 Ravensbrück* és a tábor távlati képe. A sorozaton a feliratok: a sorakozótérség. Asszonyok a munkában. A cellák folyosója. A szögesdrótkerítés. A lágerbarakkok. A krematórium. Az emlékszobor a mesterséges tó partján, ahová az elgázosítottak hamvait szórták
a kőpadról láttam, hogy a szomszédos szobában lekapcsolják a mennyezetvilágítást. Felkapcsolták az asztali kislámpát
óvatosan emeltem ki a tölgyfa dobozkából az első lapot